

Innovatie- Netwerk

InnovatieNetwerk genereert grensverleggende vernieuwingen in landbouw, agribusiness, voeding en groene ruimte.

InnovatieNetwerk heeft een alliantie met SIGN, Stichting Innovatie Glastuinbouw Nederland, voor het realiseren van grensverleggende vernieuwingen in de tuinbouw. Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie nam het initiatief tot en financiert InnovatieNetwerk.

- ▶ Meer informatie over InnovatieNetwerk: www.innovatienetwerk.org
- ▶ Meer informatie over SIGN: www.innovatieglastuinbouw.nl

Deze Conceptwijzer beschrijft de eerste resultaten van de Engineeringregeling, de ervaringen die zijn opgedaan tijdens de implementatie van het revolverende fonds in de tuinbouw en aanbevelingen hoe revolverende fondsen kunnen werken om beter en sneller resultaat te boeken bij innovatieprojecten.

- ▶ Wilt u meer weten over dit onderwerp, dan kunt u contact opnemen met Peter Oei (tel. 06-51542882, e-mail p.t.oei@innonet.agro.nl).

Samenstelling: Madeleen Driessen

Revolverend fonds succes in de tuinbouw

Hoe stimuleer je innovaties? Het regeerakkoord verwijst naar de inzet van revolverende fondsen in plaats van subsidies om innovaties te bevorderen. Op initiatief van SIGN/InnovatieNetwerk heeft de Nederlandse tuinbouwsector in de afgelopen jaren ervaring opgedaan met een revolverend fonds. De eerste resultaten zijn positief. Sinds 2008 beheert de Nederlandse tuinbouwsector een klein fonds van één miljoen euro, afkomstig van het toenmalige ministerie van LNV, om ervaring op te doen met revolverende fondsen. Het fonds, de Engineeringregeling, maakt onderdeel uit van een breder pakket financieringsmogelijkheden om ondernemers in verschillende fasen van innovatieprocessen te ondersteunen.

Een **revolverend fonds** verstrekt kredieten; de kredietnemende ondernemingen lossen die af gedurende een overeengekomen periode en naar gelang hun wisselende economische positie, en voeden het fonds weer. Een voordeel van revolverende fondsen voor de overheid is dat ondernemers bij succesvolle innovaties het fonds opnieuw vullen. Voor de ondernemer is het voordeel dat het fonds de mogelijkheid om bij een bank te lenen, niet beperkt.

Het revolverend fonds heeft onder meer een lening verstrekt voor de aspergesteekmachine, waarmee teler Corné Ooms in 2010 de Herman Wijffels Innovatieprijs heeft gewonnen. Zonder de Engineeringregeling was deze innovatie niet gerealiseerd.

Aspergesteekmachine.

Conceptwijzer April 2011

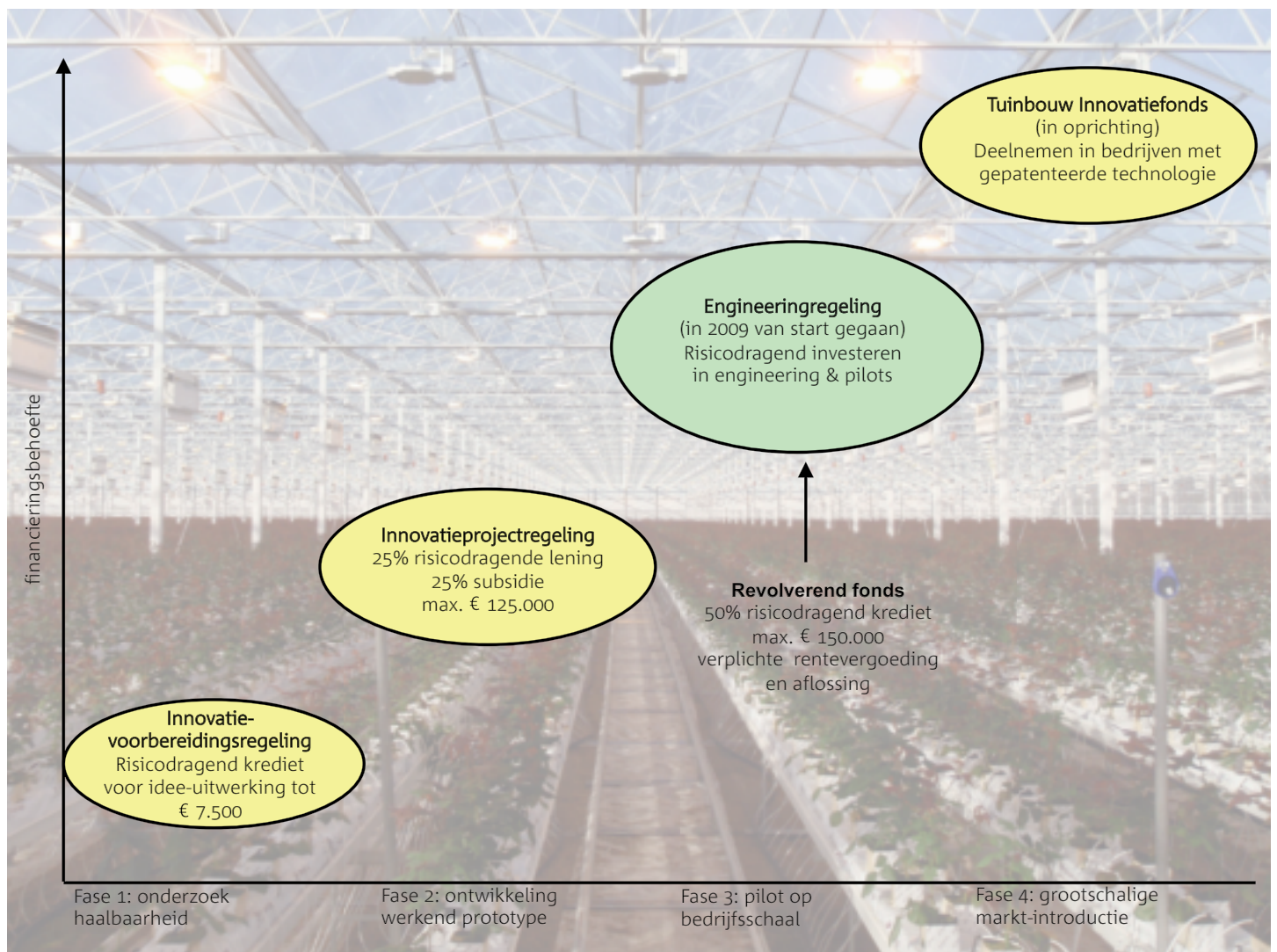
Revolverend fonds: onderdeel van breed pakket

Andreas Hoffland, manager innovatie van LTO Groeiservice, is enthousiast over het revolverend fonds om innovatie te stimuleren, maar benadrukt dat het fonds slechts een onderdeel is van een breder pakket, bestaand uit:

1. risicoafdekking in de prille haalbaarheidsfase;
2. subsidie op prototypeontwikkeling; en
3. een risicodragende lening uit het revolverend fonds bij de eerste praktijktoepassing.

Hoffland: “In vroege fasen van ontwikkeling is (gedeeltelijke) subsidie een beter instrument. Op het moment dat er een werkend prototype gemaakt is, kun je beter geen subsidie geven, maar is er vaak wel kapitaal nodig voor productontwikkeling, de volgende grote stap. Banken vinden in die fase de risico's vaak te groot en aan durfkapitaal kleven ook nadelen, als je al een bedrijf vindt dat wil investeren in deze nichemarkt. In die fase is een revolverend fonds heel geschikt, daarmee voorkom je vertraging en het risico om het momentum te verliezen.”

Het is dus belangrijk om het begrip innovatie in te delen naar verschillende fasen en verschillende typen innovaties. Onderstaande illustratie toont de samenhang tussen de verschillende instrumenten en fasen. De kracht zit in de trajectaanpak: inhoudelijke ondersteuning met financiële ondersteuning op maat voor de specifieke behoefte in elke fase.

Afbeelding: Instrumenten om innovatie te stimuleren. Stand van zaken t/m 2010.

Het Technologiefonds Tuinbouw

Het Technologiefonds Tuinbouw heeft als doel innovatieprojecten te versterken en te versnellen zodat de projecten eerder tot concrete resultaten leiden. Om dit te bereiken ondersteunt het Technologiefonds Tuinbouw consortia en projecten zowel inhoudelijk als financieel. De financiering is tot op heden continu mogelijk geweest. Het fonds hanteert geen tenders, maar is continu opengesteld.

Het Technologiefonds Tuinbouw kent drie regelingen (zie afbeelding links). De eerste regeling is gericht op een haalbaarheidsstudie en bestaat uit risicodragend krediet. De tweede regeling is gericht op onderzoek en ontwikkeling van waaruit een proof of concept geleverd moet worden. De financiering daarvan bestaat uit maximaal 25% subsidie en 25% krediet over de totale begroting. De derde regeling is de Engineeringregeling.

In de periode 2000 - 2008 heeft het Technologiefonds Tuinbouw ondersteuning gegeven aan ruim dertig projecten, waarvan ruim 70% de vooraf gestelde doelen inmiddels heeft gehaald. Naar verwachting zal deze score nog verder toenemen omdat een aantal initiatieven nog loopt en binnenkort marktrijp is.

In de periode 2009-2010 is een businessplan gemaakt voor de doorontwikkeling van het Technologiefonds Tuinbouw: een doorontwikkeling tot een in belangrijke mate revolverend fonds waarbinnen publiek- en privaategefinancierde middelen gecombineerd met begeleiding op het gebied van projectmanagement, financiering en technische begeleiding. Dit fonds is één loket voor innovatieve ondernemers, laagdrempelig gepositioneerd midden in het ondernemerswerkveld, met een succesformule en trackrecord vanuit 8 jaar ervaring Technologiefonds Tuinbouw.

De fasen 1 t/m 3 zijn te beschouwen als préconcurrentieel. Dit is belangrijk omdat eventuele steun vanuit de overheid dient te voldoen aan de EU-staatssteuncriteria. Alleen in een préconcurrentieel stadium is het de overheid eenvoudig toegestaan een financiële bijdrage te leveren. Indien er sprake is van marktfalen is dit ook mogelijk voor fase 4.

Van motie tot fonds: start revolverend fonds in de tuinbouw

De eerste aanzet voor het opzetten van een revolverend fonds voor de tuinbouw werd gegeven in 2004. Het toenmalig

ministerie van LNV reageerde positief op een motie van de Tweede Kamer om één miljoen euro ter beschikking te stellen als risicodragend fonds. SIGN/InnovatieNetwerk konden eind 2007 uiteindelijk de toezegging aan de sector benutten voor de Engineeringregeling. Rechtstreekse verstrekking van de middelen aan private partijen bleek niet mogelijk, omdat dat het oprichten van een nieuw ZBO (zelfstandig bestuursorgaan) zou betekenen. Om die reden is gekozen voor verstrekking van de financiële middelen via het Productschap Tuinbouw. De werkwijze hiervoor is samen met het Productschap

Tuinbouw opgezet. Aan de hand van de eerste ondersteunde projecten is de werkwijze verder aangescherpt en deze loopt nu goed. De uitvoering van het revolverend fonds gebeurt (via het Productschap Tuinbouw) door de stichting Technologiefonds Tuinbouw. Een betere afstemming tussen de eisen van het Ministerie en het fonds moet in de toekomst kunnen leiden tot een kortere route waardoor er sneller gewerkt kan worden tegen lagere kosten.

Het revolverend fonds: de Engineeringregeling

Het revolverend fonds is geformaliseerd in de Engineeringregeling. Deze regeling is gericht op de fase in het innovatietraject waarin het proof of concept reeds geleverd is. Daarmee is het technologische risico van het innovatieproject beperkt, maar er is behoefte aan liquiditeit om het product opnieuw te ontwerpen en in te richten zodat het geschikt is voor de markt. De regeling is een achtergesteld risicodragend krediet ter grootte van maximaal 50% van de begroting van het betreffende deel in het innovatieproject tot een maximum van 150.000 euro. Het maximale bedrag is ingesteld in verband met het beperkte budget van één miljoen euro voor het totale fonds. Voor ondernemers vormt de achtergestelde lening een aanvulling op de inzet van hun eigen vermogen. Bovendien kan de ondernemer dit kapitaal gunstig inzetten voor het verkrijgen van ander vreemd vermogen voor het innovatieproject. De ondernemer betaalt rente, die iets hoger ligt dan reguliere financiering en moet de lening (in de huidige regeling) binnen vijf jaar aflossen. Als de uitvinding niet functioneert, hoeft hij niet de hele lening terug te betalen, maar de opgedane kennis vloeit dan verplicht terug naar de sector.

Uitreiking Herman Wijffels Innovatieprijs. V.l.n.r. Herman Wijffels, Corné Ooms en Peter Moerland (Rabobank Nederland).

Fotograaf: Hans Lebbe.

Eerste gebruikers en resultaten van het revolverend fonds

Met de Engineeringregeling zijn in de periode 2008-2010 als pilot vier projecten ondersteund. De pilot heeft als doel om de werkwijze met de verlening van risicodragend krediet in de praktijk te kunnen beproeven. Van de vier toekenningen is er inmiddels één met succes afgerond (terugbetaling vindt periodiek plaats tot 2013), de andere 3 projecten lopen nog. De vier opgestarte projecten voldoen tot nu toe aan hun financiële verplichtingen. Het afgeronde project is de ontwikkeling van een volautomatische aspergesteekmachine

(ZZ Comet). Met deze innovatie heeft aspergeteler Corné Ooms in 2010 uit 443 inzendingen de Herman Wijffels Innovatieprijs van de Rabobank gewonnen. De jury was zeer te spreken over de samenwerking tussen telers en toeleveranciers waarbinnen de machine ontwikkeld is.

Toekomstperspectief

Het huidige regeerakkoord noemt revolverende fondsen als alternatief voor subsidies. De vraag is of revolverende fondsen subsidies kunnen vervangen, of dat ze vooral geschikt zijn als aanvulling op het bestaande instrumentarium. Andreas Hofland, manager innovatie

LTO Groeiservice, heeft vertrouwen in de huidige formule van het Technologiefonds Tuinbouw met de combinatie tussen subsidies en kredieten, afgestemd op de verschillende fases van innovatieprojecten. Hij ziet goede toekomstperspectieven voor de Engineeringregeling: "Onze ervaring is dat ondernemers weloverwogen een aanvraag doen. Omdat ze een deel van hun innovatieproject zelf moeten financieren en de lening met rente terug moeten betalen, ligt het risico ook bij hen. Mocht een project toch mislopen en de lening echt niet terugbetaald kunnen worden, dan komt in elk geval de opgedane kennis bij de sector terecht."